УДК 930 (477)

Микола Слободянюк
(Дніпропетровськ)

ТЕМАТИКА ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ІСТОРІЇ РУХУ ОПОРУ В УКРАЇНІ 1949–2009 РР.

Ця стаття присвячена з'ясуванню рівня наукової розробки історії антифашистського руху Опору в Україні в дисертаційних дослідженнях. У статті здійснюється змістовний та порівняльний аналіз дисертацій, робляться деякі кількісні підрахунки, описується процес вивчення історії руху Опору, встановлюються тенденції та популярна тематика наукових пошуків, окреслюються напрямки подальших досліджень.

Ключові слова: *дисертація, антифашистський рух Опору в Україні, історіографічний аналіз.*

Відзначаючи 65-річчя Перемоги над нацизмом, слід зазначити, що важливий внесок у цю Перемогу здійснили учасники радянських, українських, польських підпільно-партизанських формувань, а також цивільне населення, що чинило стихійний спротив окупантам. Але навіть через 65 років після війни ми продовжуємо говорити, що вивчення цієї теми ще далеке від завершення. Попри постійну й особливу увагу партійно-державних органів Радянського Союзу до історії підпільно-партизанського руху, головна їх увага зверталася не на наукову розробку проблеми, а на пропаганду переваг радянського ладу. З огляду на це, більша увага приділялася публіцистиці, науково-популярним книгам та мемуарам. Наукові дослідження губилися у потоці ненаукової і, часто-густо, недостовірної інформації. Значною мірою ця традиція успадкована в незалежній Українській державі, коли за помпезним святкуванням Перемоги над фашизмом часто не проглядається реальне бажання встановити історичну істину щодо боротьби антифашистів проти нацистського поневолення у 1939–1944 роках. Реальну картину уваги радянської та української держави, наукових установ і дослідників до історії антифашизму в Україні допоможуть встановити кількісні показники наукової діяльності в цьому напрямку.

Хоча з даної тематики оприлюднено величезну кількість фундаментальних колективних праць, монографій і статей, все ж основу наукового дослідження історії антифашистського руху Опору в Україні складають дисертаційні дослідження. Проте останній історіографічний аналіз таких дисертацій проводився у 1958 році[1]. Дана стаття включає аналіз дисертацій,

що частково або повністю присвячені дослідженню антифашистської боротьби в Україні і були захищені в СРСР, незалежній Україні та Російській Федерації у період 1949–2009 рр.

Впродовж сорока семи післявоєнних років існування СРСР (1949–1991 рр.) було захищено лише 22 дисертації з даної тематики, а за 18 років незалежності України — уже 47. Причому особливо цей процес активізувався у двохтисячних роках — 39 дисертаційних досліджень. Причому у 2004 було захищено 5, у 2003 — 6, а у 2005 і 2006 роках — по сім дисертацій, що стосуються руху Опору. Очевидно, що з плином часу увага істориків до даної тематики не послаблюється, і саме в незалежній українській державі створено основний дисертаційний доробок з історії руху Опору в Україні.

За період з 1949 по 2009 роки захищено 7 докторських та 62 кандидатські дисертації, що стосуються історії антифашистського руху Опору в Україні. Важливим елементом наукових досліджень є докторські дисертації, що вивчають історичну проблематику більш комплексно, узагальнено та пропонують не тільки опис історичних подій та їх авторське тлумачення, але й теоретично осмислюють минуле. Перша докторська дисертація, що стосується даної тематики, була захищена А. Чайковським у 1991 р., а три останніх — у 2006 р. Жодна з них спеціально не присвячена антифашистській боротьбі[2].

Основою для подальших наукових розвідок мають стати джерелознавчі та історіографічні дослідження, проте поки що з джерелознавства та історіографії руху Опору в Україні не захищено жодної спеціальної роботи. Хоча значною мірою даної проблематики торкаються історіографи Н. Бельдюгін, С. Демидов і Я. Примаченко[3] та джерелознавці В. Ковальчук і М. Денисюк[4].

Що стосується місця захисту дисертацій, то безумовним лідером тут є Київ — 34 дослідження. Услід за Києвом ідуть Львів (13 праць) та Чернівці (4 дослідження). Крім Києва, найбільшу кількість робіт, представлено в Західній (19 захистів у Львові, Чернівцях[5], Івано-Франківську[6], Ужгороді[7]) та Південно-Східній Україні (10 захистів у Дніпропетровську[8], Донецьку[9], Луганську[10], Одесі[11], Харкові[12], Запоріжжі[13]). Крім того, три дисертації було захищено у Москві[14] та по одній — у Санкт-Петербурзі і Кишиневі[15].

Очевидним є дисбаланс, коли половина дисертацій захищається у столиці, а також більший інтерес дослідників до руху Опору в західноукраїнських наукових центрах. Такий підрахунок приводить до висновку, що на регіональному рівні вчені та наукові установи приділяють недостатньо уваги висвітленню антифашистської боротьби в тилу окупантів. Подібний дисбаланс негативно позначається на тематиці досліджень, на розвитку місцевих наукових кадрів та шкіл. Як наслідок, відсутні

дисертаційні дослідження з історії руху Опору у Вінницькій, Черкаській, Закарпатській, Київській, Чернігівській та Сумській областях. І це притому, що три останні області мали потужні підпільно-партизанські формування з масовою підтримкою населення. За радянських часів лише одне дисертаційне дослідження було присвячено західному регіону нашої держави[16], а от у незалежній Україні таких досліджень знайшлося 16, причому 14 з них — після 2000 року. Серед західних регіонів найбільшу цікавість дослідників викликають Галичина (4 дисертації[17]) і Волинь (5 дисертацій[18]).

Певним парадоксом виглядає те, що більш повно дослідженою є історія руху Опору у степових регіонах (16 дисертацій, з яких 9 захищено в незалежній Україні[19]). Тобто там, де цей рух був менш активним, ніж у заліснених північних областях України. Натомість лише дисертація В. Жилюк стосується Житомирської області, та й вона не висвітлює діяльності радянських партизан і підпільників[20].

Деякі дисертаційні теми з регіональної тематики явно застаріли і потребують нового осмислення. Наприклад, до історії радянської підпільно-партизанської боротьби у Хмельницькій області дослідники востаннє зверталися у 1949 році[21], на Полтавщині — у 1969 р.[22], а на Кіровоградщині — у 1972 р.[23]

Слабким місцем наукового доробку з історії антифашистської боротьби в Україні є надзвичайно мала кількість робіт, присвячених видатним учасникам Опору. За наявності великої кількості легендарних партизанських ватажків та діячів підпілля, увагу дослідників заслужили лише четверо[24]. Причому всі роботи захищені в період 2001–2007 рр., стосуються виключно діячів українського руху Опору, жодна робота не присвячена спеціально антифашистській діяльності цих особистостей, а про представників радянського руху Опору за 65 післявоєнних років дисертацій не написано взагалі. Поза увагою дисертантів досі залишаються С. Ковпак, О. Федоров, О. Сабуров, М. Наумов, Д. Мєдвєдєв, П. Вершигора, Р. Шухевич, В. Кук, Є. Стахів та багато інших.

Тематичний аналіз дисертацій показав, що 38 робіт включають у себе вивчення антифашистської діяльності ОУН–УПА (причому 10 з них присвячені антифашитській боротьбі ОУН–УПА[25]), 38 праць досліджують боротьбу радянських підпільників і партизан (з них 7 дисертацій спеціально присвячені боротьбі радянського підпілля[26]), тільки 3 роботи містять дослідження польського руху Опору в Україні[27], а ще дві стосуються діяльності «бульбівців»[28]. На жаль, жоден дисертант не обрав об'єктом дослідження стихійний спротив цивільного населення німецько-фашистським окупантам. Хіба що один підрозділ дослідження Г. Голиша «Участь юних українців у підпільній боротьбі та спонтанних формах руху Опору» торкається даної проблеми[29]. Важливо також зауважити, що 6 дисертацій[30]

досліджують одночасно як радянський, так і український рух Опору, а 2 дисертації[31] присвячені комплексному вивченню радянського, українського та польського руху Опору на території України.

Загалом динаміка захисту дисертацій, частково або повністю присвячених дослідженню радянського руху Опору, є такою: у 50-х роках XX століття захищено 3 дисертації, у 60-х — 4, у 70-х — 4, у 80-х — 5, у 90-х — 7, у 2000–2009 роках — 9 дисертацій. Як бачимо, кількість таких досліджень у незалежній Україні не тільки не зменшилася, а навіть зросла. Ще в більшій мірі це стосується антифашистської боротьби ОУН–УПА. В СРСР було написано багато псевдонаукових та науково-популярних монографій про діяльність ОУН–УПА, але не створено жодної справжньої наукової роботи. Перша дисертація з антифашистської боротьби ОУН–УПА з'явилася у 1995 році[32], а у 2005 році таких дисертацій було вже сім.

Зрозуміло, що деякі теми не стали предметом дисертаційних досліджень тому, що на ці теми були написані наукові монографії[33]. Однак, ані дисертації, ані монографії ще далеко не вичерпали теми для вивчення історії руху Опору в Україні. Наприклад, на свого дослідника чекає вивчення антифашистської діяльності в окупаційних військах Німеччини, Румунії, Угорщини та Італії на території України. Про участь словацьких солдат у русі Опору писав І. Гречуха[34]. Нагальним питанням історії антифашистської боротьби залишається встановлення правдивих кількісних показників руху Опору: число учасників, соціальний склад, завдані ворогу втрати (особливо економічні збитки, кількість окупаційних військ, що відтягували на себе партизани і підпільники), власні втрати.

Далеким від завершення є написання історії польського і єврейського руху Опору в Україні, стихійного спротиву цивільного населення, церковно-релігійного опору, ролі розвідувально-диверсійних та організаторських груп у розвитку радянського підпілля і партизанки. Немає комплексних досліджень з історії партизанських рейдів. Дуже потрібною для розуміння особливостей розвитку руху Опору є наукове дослідження контрзаходів окупантів у боротьбі з антифашистами, яке б включало антипартизанські каральні заходи, боротьбу з підпіллям та особливості режиму окупації (пропаганда, чистки серед радянського партійно-державного активу, політика протиставлення національних і соціальних груп, заручництво, колективна відповідальність, система документації та охорони важливих об'єктів, пропускний режим, комендантська година, примусове вивезення молоді до Німеччини тощо). Відсутні дисертації з вивчення повсякденного життя партизанів та підпільників, їх духовних, моральних, матеріальних уподобань, особистих та соціальних взаємин.

Таким чином, з 1949 по 2009 роки захищено 69 дисертацій, які спеціально або частково присвячені вивченню історії антифашистського руху

Опору в Україні. Ці дослідження значно поглибили наукову розробку проблеми. Приблизно половина робіт присвячена радянському, а друга половина — українському рухові Опору. Зі здобуттям державної незалежності України, процес наукових пошуків з даної тематики пожвавився: кількість захищених дисертацій є вдвічі більшою, ніж за радянський період. Разом з тим, багато аспектів історії руху Опору (стихійний спротив населення, антипартизанська війна, партизанські рейди, видатні антифашисти, мікроісторія руху Опору та інші) ще не повністю розроблені і чекають на свого дослідника.

---

[1] *Данилюк М.З., Сафонова Є.В., Черченко А.П.* Огляд дисертацій, присвячених підпільній боротьбі і партизанському руху на Україні в роки Великої Вітчизняної війни // Укр. іст. журн. — 1958. — № 6. — С. 103–110.

[2] *Чайковский А.С.* Помощь советского тыла в организации народной борьбы против фашистских захватчиков на временно оккупированной территории СССР 1941–1944 гг. (На материалах Украинской СССР): Автореф. дисс… д-ра ист. наук / Ин-т истории Украины АН УССР. — К., 1991. — 36 с.; *Ільюшин І.І.* Польське військово-політичне підпілля в Західній Україні (1939–1945 рр.): Дис... д-ра іст. наук: 07.00.01 / НАН України; Ін-т історії України. — К., 2003. — 504 с.; *Трофим'як Б.Є.* Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. XIX ст. — перша пол. XX ст.): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Л., 2003. — 40 с.; *Головко М.Л.* Суспільно-політичні організації та рухи України в період Другої світової війни. 1939–1945 рр.: Дис… док. іст. наук: 07.00.01 / Ін-т історії України НАН України. — К., 2005. — 326 с.; *Вєдєнєєв Д.В.* Діяльність спеціальних підрозділів Організації Українських Націоналістів і Української Повстанської Армії (1920–1950 рр.): Дис… д-ра іст. наук: 20.02.22 / Нац. академія оборони України. — К., 2006; *Скоробогатов А.В.* Харків у роки німецької окупації (1941–1943): Автореф. дис… д-ра іст. наук: 07.00.01 / Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. — Харків, 2006. — 29 с.; *Шайкан В.О.* Колабораціонізм на території рейхскомісаріату "Україна" та військової зони в період Другої світової війни: Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Донецький нац. ун-т. — Донецьк, 2006. — 41 с.

[3] *Бельдюгин Н.А.* Партийное подполье в годы Великой Отечественной войны: Историография исследования: Автореф. дисс... канд. ист. наук / Воен.-полит. акад. им. В. Ленина. — М., 1991. — 23 с.; *Демидов С.Ю.* Історіографія історії Української Повстанської Армії: Дис… канд. іст. наук: 07.00.06 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. — Львів, 2004. — 239 с.; *Примаченко Я.Л.* Північноамериканська історіографія діяльності ОУН і УПА: Автореф. канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України; Ін-т історії України. — К., 2009. — 20 с.

[4] *Ковальчук В.М.* Джерела з історії мережі ОУН(б) і запілля УПА на північно-західних українських землях у другій половині 1942 — на початку 1945 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України; Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. — К., 2005. — 298 с.; *Денисюк М.Ю.* Мемуарні твори як

джерело до вивчення українського національного руху в час та після Другої світової війни: Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.06 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. — Львів, 2009. — 20 с.

[5] *Мизак Н.С.* Південне галицьке Надзбруччя у визвольній боротьбі ОУН, УПА у 1939–1953 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернівецький держ. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2000. — 223 с.; *Стародубець Г.М.* Місце і роль ОУН(б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої світової війни (кінець 1940 — серпень 1943 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2001. — 21 с.; *Дзьобак В.В.* Тарас Бульба-Боровець і його військові підрозділи в українському русі опору (1941–1944 рр.): Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2002. — 17 с.; *Фостій І. П.* Північна Буковина і Хотинщина у Другій світовій війні 1939–1945 рр.: Автореф. дис… канд. ист. наук: 07.00.01 / Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2005. — 23 с.

[6] *Мазурок В.П.* Самостійницький рух на Волині в 40-х — на початку 50-х років XX століття: Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.01 / Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. — Івано-Франківськ, 2006. — 23 с.

[7] *Сміян К.П.* Волинь в період німецько-фашистської окупації 1941–1944 років: Дис… канд. іст. наук: 07.00.01 / Ужгородський держ. ун-т. — Ужгород, 1996. — 193 с.

[8] *Шайкан В.А.* КПСС — организатор и руководитель коммунистического подполья в Приднепровье в годы Великой Отечественной войны (1941–1944 гг.): Дисс… канд. ист. наук. — Днепропетровск, 1989. — 241 с.; *Шайкан В.А.* Деятельность комиссаров партизанских соединений Украины в годы Великой Отечественной войны (1941–1944 гг.): Дисс… канд. ист. наук: 07.00.01. — Днепропетровск, 1992. — 239 с.; *Слободянюк М. А.* Антифашистський рух Опору в Південній Україні (1941–1944 рр.): Дис… канд. іст. наук: 07.00.01. — Дніпропетровськ, 2002. — 277 с.

[9] *Бровар О.В.* Партизанський та підпільний рух у Донбасі в роки Великої Вітчизняної війни (серпень 1941 — вересень 1943 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Донецький нац. ун-т. — Донецьк, 2003. — 235 с.; *Шайкан В.О.* Назв. праця.

[10] *Абакумова В.І.* Окупаційний режим та антифашистський рух опору на Луганщині (1941–1943 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2004. — 24 с.

[11] *Дейнека Н.В.* Боротьба підпільників і партизан південно-західної України і Молдавії проти румунського окупаційного режиму (1941–1944 рр.): Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.02 / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 2007. — 21 с.

[12] *Скоробогатов А.В.* Назв. праця.

[13] *Щур Ю.І.* Український визвольний рух на Наддніпрянщині (1920–1955 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Запорізький нац. ун-т. — Запоріжжя, 2009.

[14] *Быстров В.Е.* Деятельность Коммунистической партии по организации подполья на оккупированной фашистами советской территории: Автореф. дис… канд. ист. наук. — М., 1970; *Елизаров Б.Н.* Борьба подпольщиков и партизан Украины против немецко-фашистских захватчиков 1941–1942 гг. (На материалах Днепропетровской, Запорожской, Сталинской, Ворошиловградской областей): Автореф. дисс… канд.ист.наук. — М., 1981. — 27 с.; *Бельдюгин Н.А.* Назв. праця.

[15] *Гречуха И.В.* Участие словацких антифашистов в подпольно-партизанском движении в СССР в период Великой Отечественной войны (1941–1944 гг.): Автореф. дисс ... канд. ист. наук / АН МССР. Ин-т истории им. Я. С. Гросула. — Кишинев, 1990. — 20 с.; *Гогун А.* Деятельность вооружённых националистических формирований на территории западных областей УССР (1943–1949): Дисс… канд. ист. наук: 07.00.01 / Северо-Западная Академия Государственной Службы, — СПб., 2005. — 326 с.

[16] *Комарницкий С.И.* Борьба трудящихся Советской Буковины против фашистских оккупантов в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг.: Автореф. дисс… канд.ист.наук / Ин-т истории Украины АН УРСР. — К., 1970. — 30 с.

[17] *Мизак Н.С.* Назв. праця; *Трофим'як Б.Є.* Назв. праця; *Старка В.В.* Рух Опору в Галичині в 1941–1944 роках: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. — Тернопіль, 2006. — 202 с.; *Полянський Ф.І.* Німецький окупаційний режим і рух Опору на Тернопіллі (1941–1944 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. — Львів, 2009. — 19 с.

[18] *Озимчук О.Б.* Антифашистська боротьба ОУН–УПА в роки Другої світової війни (період 1941–1944 рр.) на матеріалах Волині: Дис… канд. іст. наук: 07.00.01. — Рівне, 1995. — 200 с.; *Сміян К.П.* Назв. праця; *Стародубець Г.М.* Назв. праця; *Ковальчук В. М.* Назв. праця; *Мазурок В.П.* Назв. праця.

[19] *Филиппов В.К.* Взаимодействие военных советов Воронежского фронта с партизанскими формированиями, местными органами власти в ходе освобождения Левобережной Украины (1943 г.): Дисс… канд.ист.наук: 07.00.01. — К., 1993. — 163 с.; *Турба М. М.* Досвід та особливості партизанських дій у Криму 1941–1944 рр. (Соціально-політичний аспект): Автореф.дис… канд.політ.наук: 23.00.02 / Одеська держ. юрид. академія. — Одеса, 1998. — 17 с.; *Гладуш В.А.* Бойова діяльність антифашистського підпілля Придніпров'я в роки окупації України (червень 1941 — листопад 1943 рр.): Автореф. дис… канд. іст. наук: 20.02.22 / Військ. гуманіт. ін-т Нац. акад. оборони України. — К., 2000. — 18 с.; *Слободянюк М. А.* Назв. праця; *Бровар О.В.* Назв. праця; *Горбуров Є.Г.* Рух опору і націоналістичне підпілля на Півдні України та в Криму в період окупації. 1941–1944 рр.: Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Миколаївський держ. ун-т. — К., 2003. — 232 с.; *Абакумова В. І.* Назв. праця; *Скоробогатов А.В.* Назв. праця; *Дейнека Н.В.* Назв. праця.

[20] *Жилюк В.М.* Діяльність ОУН і УПА на Житомирщині в 1941–1955 рр.: Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.01 / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2008. — 19 с.

[21] *Кузовков И.В.* Партизанское движение в Каменец-Подольской области в период Великой Отечественной войны: Дисс… канд. ист. наук / Ин-т истории Украины АН УРСР. — К., 1949. — 285 с.

[22] *Самойленко А.П.* Деятельность подпольных партийных организаций Украины в годы Великой Отечественной войны (на материалах Харьковской, Полтавской, Кировоградской областей): Дисс… канд. ист. наук: 07.00.01. — К., 1969. — 21 с.

[23] *Клюенко Д.Н.* Коммунистическое подполье и партизанское движение на Кировоградщине в годы Великой Отечественной войны (август 1941 — март 1944 гг.): Дисс… канд.ист.наук: 07.00.01. — К., 1972. — 239 с.

[24] *Дзьобак В.В.* Назв. праця; *Білас Я.І.* Митрополит Андрей Шептицький і проблеми національно-визвольного руху українців: Автореф. дис… канд. іст. наук: 09.00.11 / НАН України; Ін-т філософії ім. Г. Сковороди. — К., 2003. — 19 с.; *Онишко Л.В.* Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі (30–40-і рр. XX ст.): Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.01 / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2006. — 20 с.; *Марчук В.С.* Петро Федун в українському національно-визвольному русі (40–50-і рр. XX ст.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2007. — 18 с.

[25] *Озимчук О.Б.* Назв. праця; *Гладуш В.А.* Назв. праця; *Слободянюк М.А.* Назв. праця; *Бровар О.В.* Назв. праця; *Горбуров Є.Г.* Назв. праця; *Абакумова В.І.* Назв. праця; *Малюга В.М.* Антинімецька інформаційно-пропагандистська діяльність ОУН і УПА серед населення окупованої України (1941–1944 рр.): Дис… канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. академія оборони України. — К., 2005; *Чорномаз Б.Д.* Національно-патріотичне підпілля Уманщини у Другій світовій війні (військово-політичний аспект): Автореф. дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів, 2005. — 18 с.; *Старка В. В.* Назв. праця; *Полянський Ф.І.* Назв. праця.

[26] *Немятый В.И.* Партийное подполье юга Украины в годы Великой Отечественной войны (на материалах Николаевской и Херсонской областей): Дисс... канд.ист.наук: 07.00.01. — К., 1964. — 295 с.; *Самойленко А.П.* Назв. праця; *Быстров В.Е.* Назв. праця; *Елесин Ю. И.* Партийное подполье во главе всенародной борьбы за срыв экономических планов немецко-фашистских оккупантов в Приднепровье и Донбассе (1941–1944 гг.): Автореф. дисс… канд.ист.наук. — К., 1982. — 24 с.; *Кучер В.И.* Боевая деятельность антифашистского подполья на Украине в годы Великой Отечественной войны. 1941–1944: Автореф. дисс… канд. ист. наук / Ин-т истории Украины АН УРСР. — К., 1986. — 32 с.; *Шайкан В.А.* Назв. праця; *Бельдюгин Н.А.* Назв. праця.

[27] *Ільюшин І.І.* Назв. праця; *Старка В.В.* Назв. праця; *Полянський Ф.І.* Назв. праця.

[28] *Дзьобак В.В.* Назв. праця; *Стельникович С.В.* Ідейно-політичні засади та практика українського національного руху опору Тараса Бульби-Боровця (1941–1944 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Нац. педагогіч. ун-т ім. М. Драгоманова. — К., 2008. — 20 с.

[29] *Голиш Г.М.* Становище неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни (1941–1945 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. — Черкаси, 2004. — С. 11.

[30] *Гладуш В.А.* Назв. праця; *Слободянюк М.А.* Назв. праця; *Горбуров Є.Г.* Назв. праця; *Абакумова В.І.* Назв. праця; *Головко М.Л.* Назв. праця; *Мазурок В.П.* Назв. праця.

[31] *Старка В.В.* Назв. праця; *Полянський Ф.І.* Назв. праця.

[32] *Озимчук О.Б.* Назв. праця.

[33] *Шанковський Л.* Похідні групи ОУН. — Мюнхен, 1958. — 368 с.; *Кучер В.І.* Партизанські краї і зони на Україні в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1944). — К., 1974. — 142 с.; *Клоков В.И.* Действия партизан Украины на железнодорожных коммуникациях в тылу фашистских войск. — К., 1984. — 168 с.; *Тронько П.* Бессмертие подвига. Из истории борьбы комсомольцев и молодежи Советской Украины против немецко-фашистских захватчиков в период Великой Отечественной войны. 1941–1945. — К., 1985. — 240 с.; *Клоков В.И.* О стратегии и тактике советских

партизан в борьбе против фашистских оккупантов на Украине (1941–1944). — К., 1994. — 74 с.; *Кентій А.В.* Українська Повстанська Армія в 1942–1943 рр. — К., 1999. — 287 с. тощо.

[34] *Гречуха И.В.* Назв. праця.

Эта статья посвящена определению уровня научной разработанности истории антифашистского движения Сопротивления в Украине в диссертационных исследованиях. В статье осуществляется содержательный и сравнительный анализ диссертаций, делаются некоторые количественные подсчеты, описывается процесс изучения истории движения Сопротивления, определяются тенденции и популярная тематика научных поисков, очерчиваются направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: *диссертация, антифашистское движения Сопротивления в Украине, историографический анализ.*

This paper deals with the level determination of the scientific readiness of history of the anti-Nazi resistance movement in Ukraine in the dissertation researches. The paper contains an intensional analysis and comparative analysis, some quantitative counts are done, the process of the resistance movement study is characterized, tendencies and popular subjects of scientific researching are determined, directions of further researches are outlined.

Keywords: *dissertation, anti-Nazi resistance movement, analysis of historiography.*